

УДК 630*9 (477)

Гриньків В. – ст. гр. Т-215

Відокремлений структурний підрозділ "Тернопільський фаховий коледж ТНТУ ім. І. Пулюя"

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ТА ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Науковий керівник: викладач природничих дисциплін Зуб Л.В.

Hrynkiw V.

Separate structural subdivision "Ternopil Professional College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University"

THE STATE AND PROSPECTS FOR THE PRESERVATION OF UKRAINIAN FORESTS IN THE FACE OF CLIMATE CHANGE AND MILITARY AGGRESSION

Supervisor: teacher of natural sciences Zub L. V.

Ключові слова: ліси України, кліматичні зміни, праліси, військова агресія, екоцид, екологічна безпека.

Keywords: forests of Ukraine, climate change, virgin forests, military aggression, ecocide, environmental security.

Ліси є важливою частиною природного середовища, що забезпечує екологічну рівновагу, впливає на клімат і підтримує життя багатьох видів. В Україні лісові масиви відіграють критичну роль у формуванні національного ландшафту, забезпеченні гідрологічного балансу та пом'якшенні наслідків глобальних змін клімату. Проте сьогодні лісове господарство країни стикається з безпрецедентними викликами, де традиційний антропогенний тиск поєднується з катастрофічними наслідками бойових дій, що вимагає негайного перегляду стратегій лісоуправління.

Загальна площа лісів України становить майже 10 млн га, що відповідає показнику лісистості у 15,9%. Цей показник майже вдвічі нижчий за середньоєвропейський рівень, що детермінує підвищену вразливість вітчизняних екосистем. Ліси виконують життєво важливі регуляторні функції: від терморегуляції через випаровування вологи до гідрологічного захисту берегів річок. Особливу наукову цінність становлять праліси — унікальні системи, що розвивалися тисячоліттями без втручання людини. За даними WWF-Україна, у нас ідентифіковано близько 95–100 тис. га таких лісів (переважно в Українських Карпатах та на Поліссі), проте понад 80% з них досі позбавлені офіційного охоронного статусу, що робить їх захист пріоритетним завданням [3].

Повномасштабне вторгнення РФ спричинило екологічну катастрофу, масштаби якої важко переоцінити. За період 2001–2023 рр. За даними Global Forest Watch [5], з 2001 по 2024 рік Україна втратила 1,3 млн га деревного покриву, що становить 12 % від рівня 2000 року, причому лєвова частка втрат останніх років припадає саме на наслідки війни. Близько 30% лісів країни зазнали пошкоджень; понад 1 млн га опинилися безпосередньо в зоні активних бойових дій, а 60 тис. га на окупованих територіях знищено повністю. Ситуація ускладнюється тотальним замінуванням: приблизно 500

тис. га на підконтрольних територіях та 800 тис. га в окупації потребують обстеження [2]. Вибухонебезпечні предмети, що залягають під шаром лісової підстилки, роблять такі території непридатними для господарської діяльності, наукових досліджень та рекреації на десятиліття вперед. Мінімальний термін природного відновлення сильно пошкоджених екосистем оцінюється в 60–80 років.

Також, воєнні дії спричиняють екоцид через хімічне забруднення лісових ґрунтів. Залишки вибухових речовин і важких металів змінюють рН, порушують мікробіологічні процеси та ускладнюють відновлення дерев (дуба, сосни, берези). Це вимагає розробки спеціальних наукових протоколів рекультивації земель після розмінування, оскільки звичайне лісовідновлення в таких умовах може бути неефективним.

Для збереження лісів потрібно перейти від інтенсивної заготівлі деревини до більш природного лісівництва. Ключовими напрямками є створення пралісових пам'яток природи з повною заборонаю будь-якого втручання, розширення природоохоронних зон і включення цінних лісів до списку ЮНЕСКО [1]. Вже зараз завдяки зусиллям природоохоронних організацій, зокрема WWF-Україна, ідентифіковано та захищено понад 33 000 га старовікових лісів. Важливим кроком є відмова від суцільних рубок у господарських лісах на користь вибіркового режиму, що дозволяє зберігати безперервний лісовий покрив та сприяє природному поновленню мішаних лісів, які є стійкішими до кліматичних змін. Нормативною основою цих змін став Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження пралісів та старовікових лісів» від 15.03.2017 № 2067-VIII, який передбачає їхню охорону та обмеження господарської діяльності [4].

Майбутнє лісового фонду України залежить від впровадження інноваційних інструментів моніторингу та адаптації. Використання супутникових даних, цифрових платформ і штучного інтелекту допомагає виявляти незаконні рубки та пожежі. Важливими є також створення банків стійкого насіння і розвиток екологічних коридорів для пристосування лісів до змін клімату.

Отже, ліси України є важливими не лише для економіки, а й для безпеки та екологічної стабільності. Через війну та зміну клімату необхідно змінити підходи до їх управління – посилити захист, проводити розмінування, відновлювати ліси природним шляхом і розвивати міжнародну співпрацю. Лише комплексні дії допоможуть зберегти лісовий скарб України для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Букові праліси Карпат та інших регіонів Європи / ЮНЕСКО. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://whc.unesco.org/en/list/1133/>.
2. Заміновані ліси України: майже пів мільйона гектарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/majzhe-piv-miljona-gektariv-ukrainskogo-lisu-zaminovano/>.
3. Збереження цінних лісів / WWF-Україна. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wwf.ua/our-work/forest/unique-forests/>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження пралісів та старовікових лісів: Закон України від 15.03.2017 № 2067-VIII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-19>.
5. Ukraine Deforestation Rates & Statistics / Global Forest Watch. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.globalforestwatch.org/dashboards/country/UKR/>.